
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)

พต.ดร. บิสดาร์ก เวชยาบhatt

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

“ทรัพยากรมนุษย์” ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานทุกประเภท ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงถูกกำหนดให้เป็นนโยบายที่มีความสำคัญและจัดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ดังจะได้เห็นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่กำหนดให้การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งของรัฐ และจะมีผลต่อการลงทุนด้านอื่นๆ และรัฐพึงสนับสนุนเงินงบประมาณตลอดจนทรัพยากรด้านการพัฒนาบุคคลอื่นๆ อย่างจริงจัง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8)

เมื่อสังคมวิวัฒนาการมาสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สิ่งที่ต้องคำนึงคือการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้นการบริหารงานในองค์กรต่างๆ จึงเน้นที่ความรู้ (Knowledge) ความชำนาญ (Skill) และความสามารถ (ability) ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นสำคัญ ในอันที่จะปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยการนำเทคโนโลยีหรือวิทยาการใหม่ๆ เข้ามาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

การที่จะนำความรู้ใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรขององค์กรให้มีความพร้อมที่จะรับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้องค์กรอยู่รอด และสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ ได้ ดังนั้นองค์กรต่างๆ จึงควรเห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งหมดในองค์กร

ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

แนวคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทางใหญ่ๆ คือ

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงการดำเนินการให้บุคลากรได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อที่จะได้นำเอามาปรับปรุงความสามารถในการทำงานโดยมีวิธีการ 3 ประการ คือ (Leonard Nadler 1980 : 5)

การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้มุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (present job) เป้าหมายคือ การยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของพนักงานในขณะนั้นให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

การศึกษา (Education) การศึกษานับว่าเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรงเพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆ

ด้านให้กับบุคคล ถ้าพิจารณาในองค์การแล้วการศึกษาจะเน้นการเตรียมพนักงานสำหรับงานในอนาคต (Future job) เพื่อเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์การในอนาคต หรืออีกกรณีหนึ่งการให้การศึกษาสามารถใช้เพื่อเตรียมพนักงานเพื่อการเลื่อนตำแหน่งงานใหม่ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน

การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวงาน (not focus on a job) แต่มีจุดเน้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่องค์การต้องการ การพัฒนาองค์การนั้นจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์การเพื่อการปฏิบัติงานขององค์การในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

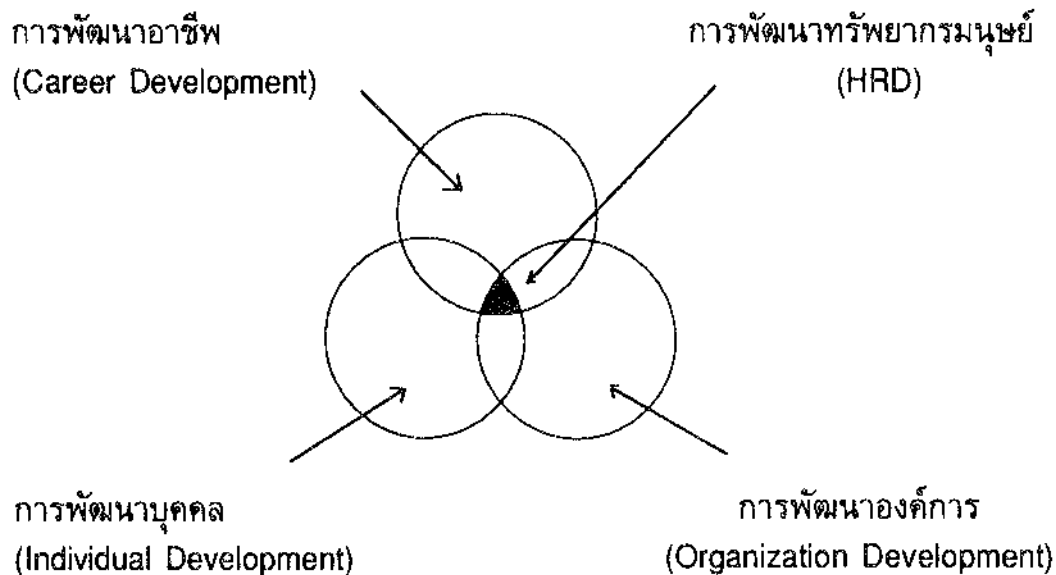
2. แนวคิดประการที่สองคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือการนำกิจกรรมที่มีการกำหนดและวางรูปแบบอย่างมีระบบมาใช้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานให้ดีขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ส่วน คือ

- 2.1 การพัฒนาบุคคล (Individual Development)
  - 2.2 การพัฒนาสายอาชีพ (Career Development)
  - 2.3 การพัฒนาองค์การ (Organization Development)
- (Gilley & Eggland 1990 : 5, 13)

แผนภาพที่ 1
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดของ
Gilley & Egglan (1985 : 14)

ตามแนวคิดนี้บทบาทหลักของ HRD จะครอบคลุมถึง 1) ผู้บริหาร (administrator) 2) ผู้ให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (career counselor) 3) วิทยากร (instructor/facilitator) 4) ผู้พัฒนาเอกสาร (HRD material development) 5) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (organizational change agent) และ 6) นักวิจัย (researcher)

จากแผนภาพที่ 1 จะเห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนจะมีจุดร่วมกันคือ การปรับปรุงการทำงานของพนักงานให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกิจกรรมร่วมกันขององค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน

3. แนวคิดที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือการพัฒนา

องค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งแนวคิดนี้จะเป็นการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้และงานเข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถนำมารวมกันได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบใน 3 ส่วน คือ ในระดับบุคคล (individual) ระดับกลุ่มหรือทีมผู้ปฏิบัติงาน (work groups or teams) และระดับระบบโดยรวม (the system) (Woolner, 1992 : 41)

กระบวนการในการเรียนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ (อดีต) 2. การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน 3. การเรียนรู้เพื่อที่จะเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากฝ่ายบริหารทั้งในเรื่องของการศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนาองค์การ นอกจากฝ่ายบริหารจะให้ความสนับสนุนแล้วยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหลายหน่วยงานในองค์การที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญงานที่จะทำการอบรมด้วย

ผู้ที่จะควบคุมการฝึกอบรมนี้ควรที่จะเป็นบุคคลในระดับบริหาร เพื่อที่จะได้ดำเนินการได้ทันทีที่มีความต้องการ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของกำไร-ขาดทุนโดยตรง การที่บุคลากรมีประสิทธิภาพสูงขึ้นก็หมายความว่าองค์กรมีผลผลิตมากขึ้น คือมีกำไรสูงขึ้นด้วยผู้ควบคุมการฝึกอบรมจะต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะให้บุคลากรมีความรู้มากขึ้นทั้งงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันและงานที่จะต้องทำในอนาคต

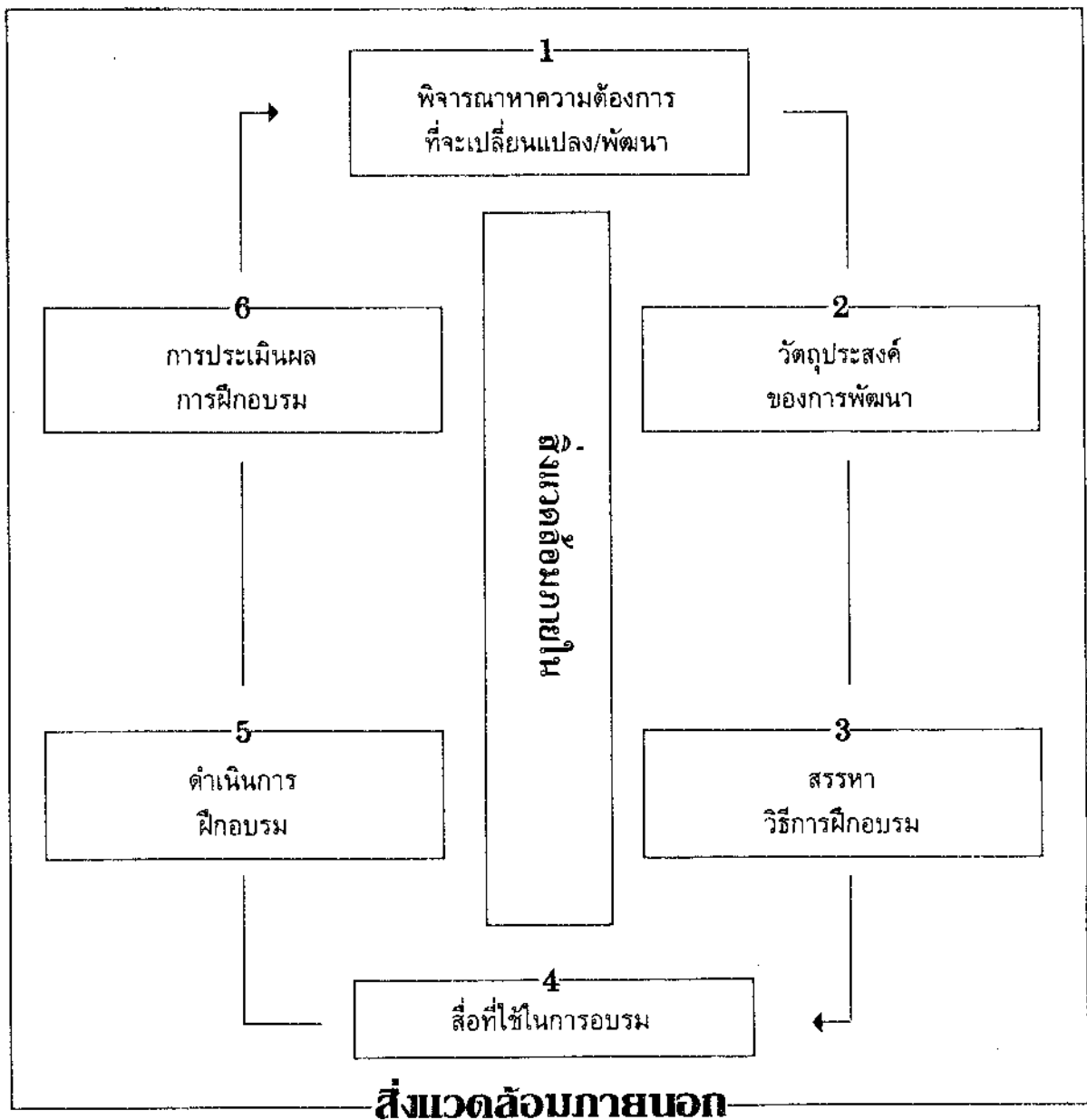
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบ

วัตถุประสงค์ของการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นอกจากปัจจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวไปแล้ว สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรก็มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเริ่มจากการพิจารณาหาความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง การกำหนดวัตถุประสงค์รูปแบบในการพัฒนา ดำเนินการจนถึงขั้นของการประเมินผล ดังรูปภาพข้างล่าง

ขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นสามารถแบ่ง
ออกได้เป็น 6 ขั้นตอน

1. การสำรวจสิ่งที่ต้องการเพื่อที่จะพัฒนาที่เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
3. การเลือกสรรวิธีการที่จะนำมาใช้ในการพัฒนา
4. การเลือกสื่อหรือสื่อทัศนูปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการฝึกอบรม
5. การนำไปปฏิบัติ
6. การประเมินผลการฝึกอบรม

1. การสำรวจสิ่งที่ต้องการเพื่อที่จะพัฒนาที่เกี่ยวกับ ทรัพยากรมนุษย์

ในเบื้องต้น เราจำเป็นต้องประเมินดูก่อนว่า องค์กรของเรา มีความต้องการพัฒนาในลักษณะใด จะศึกษา ฝึกอบรม หรือต้องการให้มีการปรับปรุงพัฒนา ซึ่งวิธีการดำเนินการในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งนั้น อาจจะมีวิธีการที่แตกต่างกันไปแล้วแต่องค์กร แต่ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตามก็ต้องจัดให้เป็นระบบ ในการที่จะตัดสินใจได้ว่าจะใช้รูปแบบใดนั้น เราจำเป็นต้องวิเคราะห์งานขององค์กรในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. วิเคราะห์ระบบการจัดการขององค์กร
2. วิเคราะห์งานแต่ละประเภท
3. วิเคราะห์ในเรื่องของบุคลากร

ซึ่งในที่นี้ การวิเคราะห์การจัดการขององค์กรจะเป็นตัวที่จะบอกให้เรารู้ว่าควรจะดำเนินการพัฒนาไปในรูปแบบใด ทั้งนี้เพราะการ

ดำเนินการต่างๆ จะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายหลักขององค์การด้วย ซึ่งจะต้องตระหนักในเรื่องเหล่านี้ไว้เสมอ

การวิเคราะห์ลักษณะและรายละเอียดของงานต่างๆ จะทำให้เราได้ข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงเพื่อให้ได้งานที่มีมาตรฐาน

การวิเคราะห์ในเรื่องของบุคลากร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกบุคคลที่ควรจะได้รับการฝึกอบรม หรือบุคคลเหล่านั้นใครจะต้องเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องใดจึงจะเหมาะสม ซึ่งในเรื่องการวิเคราะห์บุคลากรนี้เราจะต้องมีมาตรฐานในการวิเคราะห์ บุคลากรที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่เรากำหนดไว้ก็ไม่ใช่ความจำเป็นที่จะต้องเข้ารับการฝึกอบรม

การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม เพื่อให้การฝึกอบรมสามารถบรรลุตามเป้าหมาย และช่วยแก้ปัญหา องค์การจะต้องมีการสำรวจหาว่ามีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดถึงต้องมีการฝึกอบรม มีเรื่องอะไรบ้างที่จะบ่งบอกว่าควรจะมีการฝึกอบรม ในการหาความจำเป็นมีขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถทำได้หลายวิธี เช่น

- โดยการศึกษารายละเอียดวัตถุประสงค์ขององค์การ ตลอดจนหน้าที่และลักษณะงานขององค์การโดยละเอียด
- โดยการสอบถามผู้ปฏิบัติงานและผู้รับบริการ
- โดยการสังเกตการปฏิบัติงาน รวมทั้งพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติ

งานในองค์การ

- โดยการศึกษาจากเอกสาร เช่นบันทึกการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน หรือผลการประเมินผลครั้งก่อน

การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมจะทำได้ใน 3 ระดับ คือ

1. **Organization Analysis** คือ การรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ในการกำหนดความจำเป็นในการฝึกอบรม ข้อมูลเช่น ทักษะความชำนาญของพนักงาน โครงสร้างขององค์การ ภารกิจของหน่วยงาน นโยบาย เป้าหมาย รวมทั้งแผนงานต่างๆ ขององค์การ

2. **Task Analysis** เป็นการวิเคราะห์ตำแหน่งงานต่างๆ ในองค์การว่าในแต่ละงานมีงานย่อยๆ อะไรบ้าง จำเป็นที่ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อกำหนดเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรม

3. **Person Analysis** เป็นการวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรมเฉพาะของพนักงานแต่ละคน ว่ามีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร เพื่อที่จะช่วยแก้ไข อาจทำได้โดยการสังเกต การสัมภาษณ์หรือการใช้แบบสอบถาม

นอกเหนือจาก 3 วิธีที่กล่าวมานี้การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมอาจแบ่งออกตามความจำเป็นของพนักงาน 2 ประเภท คือ

1) การหาความจำเป็นของพนักงานใหม่

การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมแบบนี้ สามารถหาได้โดยการวิเคราะห์งานที่พนักงานเหล่านั้นจะต้องเข้ามาทำงาน โดยศึกษา

รายละเอียดเกี่ยวกับงานนั้นๆ เพื่อกำหนดทักษะเฉพาะที่จะใช้กับงานโดยทั่วไปจะหาข้อมูลได้จากการพิจารณาจากคำบรรยายลักษณะงาน (jobdescription) และคุณสมบัติของพนักงานในตำแหน่งนั้น (job specification) วิธีการหาความจำเป็นแบบนี้เรียกว่า Task Analysis.

2) การหาความจำเป็นของพนักงานประจำในปัจจุบัน

ซึ่งเรียกว่า Performance Analysis โดยดูจากเอกสารการประเมินผลการปฏิบัติงานว่าพนักงานแต่ละคน มีปัญหาที่ควรจะได้รับการพัฒนาในด้านใดบ้างและกำหนดความจำเป็นในการฝึกอบรมต่อการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ถ้าเราไม่กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน การพัฒนาบุคคลก็จะไม่ประสบความสำเร็จ การประเมินผลการฝึกอบรมก็ทำได้ยาก เนื่องจากเราไม่ทราบเป้าหมายที่ชัดเจน

3. การเลือกสรรวิธีการที่จะนำมาใช้ในการพัฒนา

ในการที่จะเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งจำเป็นที่จะต้องดูความเหมาะสมต่างๆ ด้วย วิธีการแบบหนึ่งอาจจะเหมาะสมกับพนักงาน แต่ไม่เหมาะสมกับระดับผู้บริหาร หรือบางวิธีอาจจะใช้ได้ทั้งสองระดับก็เป็นได้

แต่ในการพัฒนาผู้บริหารระดับสูงๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องใช้นักวิชาชีพเข้ามาดำเนินการอบรม อาจเป็นโรงเรียน สถาบันต่างๆ ที่สอนเกี่ยว

กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญอยู่แล้ว จึงจำเป็นจะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ ว่าทำการฝึกสอนเพื่อให้สามารถปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

	ประเภทของบุคลากร			ช่วงเวลาที่ปฏิบัติ	
	ผู้บริหาร นักวิชาชีพ	พนักงาน นักปฏิบัติการ	ทั้งสอง ประเภท	On the job ในเวลา	Off the job นอกเวลา
Coaching			x	x	
Games	x				x
Cases	x				x
Discussion	x				x
Behavior modeling	x				x
In-basket training	x				x
Internships	x			x	
Role playing	x				x
Job rotation			x	x	
Programmed instruction			x		x
Lecture			x		x
Apprenticeship		x		x	
Simulators		x			x

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

1. Coaching เป็นวิธีการที่หัวหน้างานจะสอนงานลูกน้องเป็นการสอนตัวต่อตัว หัวหน้างานที่ดีต้องมีศิลปะในการพูด มีความต้องการอยากถ่ายทอดความรู้ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. Games คือการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อช่วยในการแก้ปัญหา อาจใช้ในการคัดเลือกทดสอบผู้มาสมัครงาน
3. Cases เป็นวิธีการให้รายละเอียดของสถานการณ์ข้อเท็จจริง เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทดสอบแนวคิดของตนเอง ฝึกทักษะในการวิเคราะห์ปัญหา
4. Discussion เป็นการแบ่งกลุ่มการอบรมออกเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่ออภิปรายในหัวข้อที่กำหนด
5. Behavior modeling เป็นการใช้วิดีโอที่จัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงการแก้ปัญหา ว่าแต่ละคนมีวิธีการอย่างไร การทำวิดีโอเข้ามาใช้ จะช่วยให้แต่ละคนมองเห็นข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองได้ทางหนึ่ง
6. In-basket training เป็นเทคนิคการอบรมที่เหมาะสมกับผู้บริหาร เพื่อดูความสามารถในการบริหาร เช่น รู้จักการจัดลำดับความสำคัญของงานหรือได้รู้จักการมอบหมายงานหรือไม่

-
7. Internships	เป็นการฝึกปฏิบัติจริง
8. Role playing	เป็นการแสดงบทบาทสมมติ ผู้รับการอบรม จะสมมุติหน้าที่และลองแสดงตามเหตุการณ์ จำลอง
9. Job rotation	เป็นการสับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน หน้าที่ หรือตำแหน่ง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และ ประสบการณ์
10. Programmed Instruction	เป็นบทเรียนที่เขียนขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียน เรียนด้วยตนเองเหมือนกับกำลังได้รับการ สอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากผู้สอน โดยบทเรียน จะให้ความรู้ครั้งละน้อยๆ ตามลำดับแล้วให้ผู้ เรียนตอบคำถาม หลังจากตอบคำถามแล้ว สามารถรู้คำตอบได้ว่าถูกหรือผิด
11. Lecture	การบรรยายใช้ในการอบรมเพื่อต้องการ เพิ่มพูนความรู้
12. Apprenticeship	การฝึกงาน
13. Simulators	เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยการ แสดงเหตุการณ์หรือเรื่องราวให้เห็นเหมือนจริง โดยผู้อบรมจะเป็นผู้แสดงและให้คนอื่นสังเกต

4. การเลือกอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนา

สื่อหรืออุปกรณ์นั้นมีส่วนช่วยในการฝึกอบรมและการพัฒนา อย่างมาก ทำให้การฝึกอบรมบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การเลือก

อุปกรณ์ในการอบรมนั้นจะช่วยทำให้การอบรมง่ายขึ้น อาจจะเป็น วีดีโอ ภาพยนตร์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม เป็นสำคัญ

5. การนำไปปฏิบัติ

การฝึกอบรมต่างๆ อาจจะไม่ประสบความสำเร็จถ้าผู้ที่เข้าร่วมการอบรมไม่มีความมั่นใจการอบรมนั้นๆ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้ ดังนั้นผู้ฝึกอบรมจะต้องสร้างความเชื่อมั่นนี้ให้กับผู้เข้ารับการอบรมก่อน ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในบางครั้งมีปัญหามากมาย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ทำการฝึกอบรมได้แสดงออกในเชิงที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้สึกที่มีความสลับซับซ้อนหรือยาก ดังนั้นในการฝึกอบรมแต่ละครั้งวิทยากรจึงเป็นหัวใจที่สำคัญ

ในการอบรมหลักสูตรที่เริ่มใช้ใหม่ๆ วิทยากรจะต้องมีความเชี่ยวชาญที่จะปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพทั่วไป มิฉะนั้นการอบรมอาจจะได้รับการต่อต้านและไม่ประสบความสำเร็จ

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การเลือกเวลาที่เหมาะสมระหว่างวิทยากรกับผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งอาจมีระยะเวลาที่ไม่สอดคล้องกันก็เป็นได้

ในการอบรมทุกครั้งจำเป็นที่จะต้องมีการจัดบันทึกพฤติกรรมหรือขีดความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อจะได้ทราบว่า บุคคลเหล่านั้นมีความก้าวหน้าไปอย่างไรบ้าง ในการฝึกอบรมบางครั้งจะต้องใช้วิทยากรจากแหล่งต่างๆ ที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องนั้นๆ เข้ามาช่วยด้วย

ในสมัยปัจจุบันได้มีการฝึกอบรมสมัยใหม่ขึ้น คือการฝึกอบรมแบบทางไกล โดยผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมไม่ต้องมารวมกลุ่มกันที่ใดที่หนึ่ง แต่สามารถฝึกอบรมได้ตามที่ทำงานและสถานที่ที่ตนต้องการได้

6. การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมจะทำให้ทราบว่าผลการฝึกอบรมที่จัดขึ้นมานั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ โดยทั่วไป จะประเมินในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้คือ

- เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่อบรม
- วิทยากร
- ระยะเวลา สถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้
- การจัดการฝึกอบรม

การฝึกอบรมจะส่งผลในทางบวกก็ต่อเมื่อผลผลิตขององค์การสูงขึ้น จึงควรจะมีการวัดและประเมินผลการฝึกอบรมว่าเป็นอย่างไร โดยทั่วไป รูปแบบของการประเมินผลจะมีอยู่ 4 ระดับ คือ

1. Reaction คือการประเมินปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการอบรม เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมว่ามีความคิดเห็นอย่างไรในด้านเนื้อหา วิทยากร เอกสาร อุปกรณ์
2. learning เป็นการวัดว่าผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากหลักสูตร โดยดูจากเป้าหมายของการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้
3. Behavior เป็นการพิจารณาว่าผู้เข้ารับการอบรมได้มีการ

เปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมหลังจากที่ได้มีการอบรม
หรือไม่อย่างไร

4. Results เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบโดยรวม
ของการฝึกอบรมที่มีต่อองค์กร

เทคนิคในการสอนงาน

เนื่องจากการสอนงานนั้นมีลักษณะเป็นการสอนตัวต่อตัว ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา (ผู้สอน) และผู้ใต้บังคับบัญชา (ผู้เรียน) เป็นอย่างมาก ควรพิจารณาในเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายนี้คือ

- ผู้เรียนและผู้สอนมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
- ผู้เรียนและผู้สอนมีผลประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน
- ผู้เรียนและผู้สอนมีความสนใจร่วมกัน
- ผู้เรียนและผู้สอนมีความเคารพศรัทธาซึ่งกันและกัน
- ผู้เรียนและผู้สอนมีความตั้งใจที่จะเรียนและรับรู้ รวมทั้งแก้

ปัญหาร่วมกัน

นอกจากบรรยากาศที่จำเป็นต่อการสอนงานแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสอนงานประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ข้อที่ควรพิจารณาในเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายนี้คือ

- เนื้อหาของเรื่องที่จะสอนนี้ ควรหลีกเลี่ยงเรื่องส่วนตัว หรือเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับงาน
- การสอนงานควรตั้งเป้าหมายว่าจะช่วยปรับปรุงการทำงาน

ให้ดีขึ้น ไม่ใช่เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน

- วิธีการสอนงานควรใช้ทั้งการแนะนำสาธิตให้ดูและให้มีการซักถามจะได้ผลมากกว่าเป็นการสั่งหรือสอนแต่ฝ่ายเดียว การซักถามยังจะช่วยให้สัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเป็นไปด้วยดีด้วย

การสังเกตเป็นเทคนิคสำคัญอีกประการหนึ่งที่จำเป็นในการสอนงาน การสังเกตนี้สามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็โดยการที่ผู้บังคับบัญชาสังเกตการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาว่ามีความก้าวหน้าอย่างไร ส่วนทางอ้อมก็โดยจากผลการปฏิบัติของผู้ใต้บังคับบัญชาหรืออาจจะสอบถามผู้ร่วมงาน การสังเกตควรทำอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยควรสังเกตดูพฤติกรรมการทำงานก่อนที่จะมีการสอนงานและเปรียบเทียบกับพฤติกรรมหลังจากที่มีการสอนงานแล้ว เพื่อดูว่าผู้ใต้บังคับบัญชามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรือไม่ อย่างไร

การสอนงานนี้เป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายและสะดวกกว่าการฝึกอบรมมาก ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ ไม่มีห้องอบรม หรือหลักสูตรที่กำหนดตายตัว อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นการเรียนรู้พฤติกรรมในการทำงานซึ่งกันและกันทุกหน่วยงานจึงควรที่จะนำเทคนิควิธีการนี้ไปใช้และในความเป็นจริงเทคนิคนี้ก็ได้นำมาใช้อยู่แล้วในการทำงานปกติประจำวัน

การพัฒนาองค์การ

คือการปรับปรุงองค์การให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งในที่นี้เป็นการเปลี่ยนแปลงขององค์การจากสภาวะหนึ่งไปสู่อีกสภาวะหนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบต่อทั้งบุคคล กลุ่มและโครงสร้างขององค์การเอง การเปลี่ยนแปลง

องค์การมิใช่จะกระทำเมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วเท่านั้น แม้ในสภาวะปกติ ก็อาจจะเปลี่ยนแปลงได้เพื่อความเจริญก้าวหน้าของกิจการ การเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งย่อมมีทั้งผู้ที่ชอบและไม่ชอบ ซึ่งอาจมีผลทำให้เกิดการต่อต้าน และทำให้ความร่วมมือต่างๆ ลดน้อยลงโดยการอธิบาย แนะนำชี้แจงดึงให้เขาเข้ามามีส่วนร่วม หรือทำการทดลองใช้ในส่วนย่อย ก่อน

การเกิดกระแสต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นนานแล้ว กระแสต่อต้านมักเกิดจากพนักงานเก่าที่มีประสบการณ์การทำงานนาน เมื่อพนักงานคิดว่าผลของการเปลี่ยนแปลงทำให้ผลประโยชน์ของเขา ลดน้อยลงหรือการเปลี่ยนแปลงนั้นขัดแย้งกับความต้องการของเขา

การลดกระแสการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

1. สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ
2. มีการติดต่อสื่อสารอย่างเปิดเผย
3. ให้บุคลากรมีส่วนร่วม

การพัฒนาองค์การสามารถกระทำได้ 2 ระดับด้วยกัน คือ

1. การปรับตัวในระดับกายภาพ คือ การปรับเปลี่ยนในลักษณะที่มองเห็นเป็นรูปธรรม เช่น การปรับโครงสร้างของการบังคับบัญชา การปรับเปลี่ยน กฎ ระเบียบต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน เป็นต้น วิธีการที่จะก่อให้เกิดการปรับตัวทางกายภาพที่สำคัญ มีอยู่ 3 วิธี คือ การขยายงาน (Job enlargement) การสร้างคุณภาพ

(Job enrichment) และการหมุนเวียนงาน (Job rotation)

2. การปรับตัวที่มองไม่เห็นเป็นรูปธรรม เช่น การปรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในองค์กร การปรับเปลี่ยนทัศนคติให้มีความเข้าใจในเป้าหมายของการร่วมกัน เป็นต้น

สรุป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการลงทุนเกี่ยวกับมนุษย์ในระยะยาว (long term investment) ในอันที่จะเพิ่มคุณค่าของบุคลากรทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ศักยภาพของคน รวมทั้งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถขององค์การให้สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพการพัฒนาที่เป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยไม่คำนึงว่าทำแล้วจะกำไรหรือขาดทุน

องค์กรควรทำการพัฒนาบุคลากรทุกระดับ อย่างจริงจังโดยต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทุกหน่วยและที่สำคัญต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง หน่วยงานต้องระบุเป็นนโยบายในการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจนว่าพนักงานในแต่ละระดับควรได้รับการส่งเสริมความรู้ในด้านใด

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จนั้น องค์กรต้องมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของมนุษย์ เชื่อว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด ซึ่งนอกจากที่องค์กรต้องพัฒนาแล้ว องค์กรยังต้องดูแลให้เขาได้มีโอกาสแสดงความสามารถในด้านต่างๆ ด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2539

แผนพัฒนาคนและสังคมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย

ภาษาอังกฤษ

1. Nadler, Leonard and Nadler, Zeace. **Corporate Human Resource Development.** New York : Van Nostrand Reinhold, 1980.
2. Gilley, Jerry W., and Egglund, Steven A. **Principles of Human Resource Development.,** New York : Addison Wesley, 1990.
3. Woolner, Paul, "The Purposes and Stages of the Learning Organization." **Thresholds in Education.** Vol. XVII. NOS. 2&3 (May & August, 1992.)
4. Mondy R. Wayne and Robert M. Noe. **Organization Change and Human Resource Development 4th ed.** Boston : Allyn and Bacon, 1990.
5. Singer, Marc G. **Human Resource Management** Boston : PWS-KENT Publishing Company, 1990.

